

Kancelář veřejného ochránce práv
Údolní 39
602 00 Brno

Podatelka:

[REDACTED]

zastoupena:

Ligou lidských práv, IČ: 266 00 315,
se sídlem Burešova 615/6, 602 00, Brno

V Brně dne 21. 12. 2023

Podnět veřejnému ochránci práv

Podatelka se domnívá, že byla porušena její práva v rámci péče poskytnuté v souvislosti s porodem v [REDACTED]. Kvůli tomu podala stížnost proti poskytovateli zdravotních služeb a následně kvůli nespokojenosti s vyřízením stížnosti ze strany nemocnice také stížnost ke Krajskému úřadu Jihočeského kraje (dále jen "KÚ"). Ten sice částečně stížnosti vyhověl, podatelka však nesouhlasí s některými jeho závěry a navrženými opatřeními. Proto podává podnět Veřejnému ochránci práv, aby prošetřil závěr šetření KÚ (viz příloha č. 7).

Důležité skutečnosti daného případu

Popis průběhu porodu ze strany podatelky:

"Dne 29. 12. 2021 jsem byla na vyšetření v [REDACTED], jelikož ten den můj gynekolog neordinoval. Toto vyšetření prováděl [REDACTED], který mimo jiné potvrdil mé podezření na větší velikost plodu a doporučil mi nepřenášet. Při kontrole dne 31. 12. 2021 ošetřující doktorka odhadla velikost miminka na 4000 g (v rozmezí 3700-4300g), taktéž doporučila nepřenášet a navrhla hospitalizaci, s čímž jsem souhlasila. Přijata jsem byla téhož dne ve 13 hodin.

V 1 hodinu ráno 2. 1. 2022 (zhruba 6 h po prasknutí plodové vody) jsem byla přesunuta na porodní sál. Po výměně ranní směny jsem mezi 8-9 hodinou byla stále otevřená pouze na 4 prsty a mizely mi kontrakce. Porodní asistentky zavolaly primáře [REDACTED], aby posoudil, zda není vhodné provést císařský řez. Ten situaci zhodnotil slovy: "*přece nebudeme řezat do mladý holky*". Na vyjádření mé obavy, že mám příliš velké miminko, odpověděl, že byl proveden pouze odhad a rodím poprvé.

Okolo 12 h jsem se otevřela a byla přemístěna na porodní lůžko. V průběhu času jsem však přestala cítit kontrakce a nevěděla tedy, kdy tlačit, což jsem oznámila [REDACTED], který mi na to pouze odpověděl, že to musím poznat a vynadal mi, že

jsem neschopná, a že jestli ho nebudu poslouchat, vezme na mě kleště, taktéž mi vynadal, že jsem se počůrala.

Obě porodní asistentky mi na příkaz [REDAKCE] během porodu silně tlačily předloktím a loktem na břicho, každá z jedné strany. Moje a přítelovy protesty lékaře pouze více rozčílily, až porodní asistentky mi vysvětlily, že se snažily zamezit tomu, aby se miminko vracelo zpět a nejedná se o zakázanou Kristellerovu expresi. V konečném důsledku však muselo být přistoupeno k instrumentálnímu porodu, při kterém mi znovu na břicho nalehly obě porodní asistentky. Ihned po porodu syna jsem začala silně krvácet, takže byl odstřižen pupečník, za který [REDAKCE] několikrát silně zatahal i přesto, že jsem mu opakovaně říkala, že mě to hodně bolí. Vzhledem k tomu, že má porodní poranění byla rozsáhlá, trvalo šití přes hodinu a po celou dobu probíhalo bez jakéhokoli umrtvení, které jsem žádala. Jedna z porodních asistentek navrhla Entonox, [REDAKCE] pouze oznámil, že na oddělení došel a žádnou jinou alternativu mi nenavrhl. Místo toho mi vytýkal, že se moc hýbu a křičím a dodal, že si nemám dělat velké děti. Když jsem se ho ptala, jestli jsem dole hodně šitá, tak mi odpověděl "máte z ní trhací kalendář".

Osobní setkání v nemocnici [REDAKCE]

Nemocnice v reakci na mou stížnost (viz Příloha č. 1 - původní stížnost) navrhla osobní setkání "za účasti vedení [REDAKCE] primáře [REDAKCE] a personálu přítomného při [mém] porodu" (viz Příloha č. 2 - Vyjádření nemocnice ke stížnosti), které se konalo dne 14. 11. 2022, což byl termín, který zvolila nemocnice (viz Příloha č. 4 – E-mailová komunikace). Osobní schůzky byli účastní: [REDAKCE], já a můj partner (viz Protokol z osobní schůzky v nemocnici dne 14. 11. 2022). V rozporu s Vyjádřením nemocnice ke stížnosti se schůzky neúčastnily porodní asistentky Staňková a Pouzarová, které byly přítomné při mém porodu, což personál nemocnice odůvodnil účastí porodních asistentek na semináři v čase osobní schůzky, s čímž jsem nebyla předem obeznámena. Nemocniční personál nebyl schopen vysvětlit, proč ke schůzce zvolil termín, který se kryl se školením porodních asistentek. Nebylo tedy možné vyslechnout jejich výpovědi a pohled na průběh porodu.

Během schůzky mi vedení nemocnice potvrdilo, že se dvě současně podané látky, epidurální analgezie a oxytocin, navzájem ruší, jelikož podání epidurálu snižuje produkci oxytocinu. I přesto, že epidurál byl podán na mé přání, o podání oxytocinu mě zdravotnický personál informoval až ve chvíli, kdy mi byl podán. Na osobní schůzce mi bylo tvrzeno, že nemohu rozhodovat o své farmakologické léčbě během porodu, i přesto, že jsem plně při vědomí. Zároveň mi bylo řečeno, že jsem si měla sama říct o provedení císařského řezu, čímž se nemocnice snažila přenést odpovědnost na mou osobu. Není mi z jednání nemocnice zřejmé, kdy mě považují za dostatečně informovanou, abych o průběhu porodu mohla rozhodnout sama a kdy ne, nicméně jejich přístup k institutu informovaného souhlasu byl několikrát v rozporu se zákonem."

Dále viz Příloha č. 2 - Původní stížnost.

Posouzení stížnosti ze strany KÚ

Závěr šetření KÚ (viz příloha č. 7) vnímá podatelka jako nesprávný nebo nedostatečný zejména v následujících bodech:

1. nesprávný výklad institutu informovaného souhlasu (např. KÚ neshledává jako problematické, že nebyly sdělena rizika medikace oxytocinem)
2. nesrovnalosti ve zdravotnické dokumentaci (chybí informovaný souhlas s indukcí porodu, Kristellerova exprese není zapsána, záznam o hypoxii není v dokumentaci)
3. odmítnutí souvislosti operačního porodu a prolapsu není dostatečně odborně podloženo a podatelka s ním nesouhlasí
4. označení osobní schůzky mezi nemocnicí a žadatelkou jako "nad rámec povinnosti nemocnice stanovené zákonem č. 372/2011 Sb."
5. nedostatečné odůvodnění prodloužení lhůt ze strany KÚ ve smyslu zákona č. 372/2011 Sb.
6. navržená opatření ze strany KÚ shledává podatelka jako nedostatečná a nevhodná

1. Informovaný souhlas

Podle § 28 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jen **Zákon o zdravotních službách**): *"Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak."* Informovaný souhlas je nutné získat i k podání medikace a je nutné pacienta informovat v rozsahu, který stanoví zákon, tedy včetně rizik a alternativ (a to i u podávané medikace).

KÚ na základě popisu průběhu porodu hodnotí, že byla o všem podatelka informována. Konkrétně uvádí tuto citaci *„por. asistentky si nebyly jisté, zda vůbec porod bude dál postupovat, jestli mám ještě dost sil, že je miminko velké a celkově posuzovaly situaci, průběh – měla jsem epidural, kapal mi oxytocin, někde mezitím antibiotika a jakýsi roztok (něco jako „fízák“), kontrakce chvílemi mizely, vůbec nebyly takové „kopečky“, jako by měly být, bylo to divné.“*

Informování pacienta o poskytování zdravotních služeb není totéž jako informovaný souhlas. Z výše uvedeného navíc nelze v žádném případě usuzovat, že byla podatelka informována o čemkoliv jiném než průběhu. Poskytovatel má ale povinnost poskytnout mnohem více informací a zároveň umožnit klást doplňující otázky.

Viz § 31 zákona č. 372/2011 Sb:

(1) Poskytovatel je povinen

a) zajistit, aby byl pacient srozumitelným způsobem v dostatečném rozsahu informován o svém zdravotním stavu a o navrženém individuálním léčebném postupu a všech jeho změnách (dále jen „informace o zdravotním stavu“),

b) umožnit pacientovi nebo osobě určené pacientem klást doplňující otázky vztahující se k jeho zdravotnímu stavu a navrhovaným zdravotním službám, které musí být srozumitelně zodpovězeny.

(2) Informace o zdravotním stavu podle odstavce 1 obsahuje údaje o

a) příčině a původu nemoci, jsou-li známy, jejím stadiu a předpokládaném vývoji,

b) účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaných zdravotních služeb, včetně jednotlivých zdravotních výkonů,

c) jiných možnostech poskytnutí zdravotních služeb, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích pro pacienta,

d) další potřebné léčbě,

e) omezeních a doporučeních ve způsobu života s ohledem na zdravotní stav

Dále chce podatelka upozornit na rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 1. 2023, sp. zn. 25 Cdo 3100/2021, ve kterém se říká:

*„Z mnoha přesvědčivých důvodů lze tedy považovat za stěžejní ústní formu, resp. rozhovor mezi lékařem a pacientem. Pouze v rámci osobního vysvětlení se lékař může bezprostředně přesvědčit, zda pacient porozuměl sděleným informacím, a zamezit tak různým nejasnostem či nedorozuměním. To je obzvláště důležité s ohledem na to, že obsahem poučení je i řada odborných pojmů, které pacientovi (jako laikovi) nemusí být známy. Lékař se tak může a musí přesvědčit, že je dostatečným způsobem pacientovi osvětlil. Je to právě také osobní rozhovor, který by měl výrazně přispívat k tomu, že lékař přizpůsobí své vyjadřování (a způsob poučení) pacientovi. V zásadě pouze během rozhovoru může bezprostředně reagovat na případné dotazy ze strany pacienta. **Teprve v důsledku této vzájemné interakce je dán dostatečně kvalifikovaný a adekvátní podklad pro rozhodnutí pacienta a udělení informovaného souhlasu, čímž je dostatečně zaručen výkon jeho práva na seburčení.** V konečném důsledku je totiž právě na pacientovi, zda se rozhodne určitý lékařský zákrok podstoupit či nikoliv (jak uvedl Ústavní soud v nálezu ze dne 18. 5. 2001, sp. zn. IV. ÚS 639/2000, diagnóza není víc než právo).“*

To, že byla pacientka o průběhu zdravotní péče informována, neznamená, že k ní udělila platný svobodný a informovaný souhlas. Rozsudek se také vyjadřuje k předpřipraveným formulářům, které dle něj samy o sobě nestačí.

2. Nesrovnalosti ve zdravotnické dokumentaci

- chybí informovaný souhlas s indukcí
- chybí záznam o Kristellerově expresi (respektive personál připouští "podporu děložního fundu")
- chybí 2 hodiny záznamu, chybí tím pádem záznam o hypoxii

Krajský úřad přesto hodnotí zdravotnickou dokumentaci jako kompletní a řádně vedenou.

Neuvedení výše zmíněných skutečností do zdravotnické dokumentace byla porušena zákonná pravidla pro vedení zdravotnické dokumentace, jak je vymezuje § 54 odst. 2 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jen "**Zákon o zdravotních službách**").¹

Co se týče absence záznamu o Kristellerově expresi, podatelka trvá na tom, že jí byl na břicho vyvíjen tlak lokty. Tuto skutečnost může prokázat zvukovým záznamem z osobní schůzky v porodnici, kde ji [REDAKCE] přiznává a označuje ji za běžnou - a aktivně používanou. K nesrovnalostem v názvosloví uvádíme následující: "*Přidržení děložního fundu*" vzhledem ke své definici plně spadá do definice tlaku na fundus používané WHO ("*Exprese se provádí tlakem na fundus děložní. Tlak se provádí předloktím nebo oběma dlaněmi.*"). Nelze tedy tvrdit, že jde v porovnání s Kristellerovou expresí o jinou nebo bezpečnější praktiku; jde o praktiku reálně identickou s Kristellerovou expresí popsanou v porodnické literatuře a spadající do kontroverzní skupiny praktik souhrnně nazvaných tlak na fundus.²

Nakonec, KÚ uvádí, že dle ÚTZ vyšetření nebyl zjištěn nepoměr. Nikdo ho ale nezjišťoval. Podatelka může doložit nahrávku ze schůzky v nemocnici, kde zaznívá, že kefalopelvicý nepoměr se dnes neměří, že probíhá měření pánve akorát u obvodního gynekologa.

3. Nedostatečně podložené odmítnutí souvislosti operačního porodu a prolapsu

V závěru šetření se uvádí: "*Operační porod je považován za jeden z rizikových faktorů poranění pánevního dna a následných potíží z toho vyplývajících. K sestupu pánevních orgánů nicméně může dojít i po fyziologickém porodu velkého plodu. Přímá souvislost mezi klešťovým porodem a urogynekologickým nálezem u pacientky 1,5 roku po porodu, dle odborného stanoviska, není.*"

¹ "Zdravotnická dokumentace, včetně jejích samostatných součástí, musí být vedena průkazně, pravdivě, čitelně a musí být průběžně doplňována."

² PAVLÍKOVÁ, Markéta. O čem se nemluví, to neexistuje – Kristellerova exprese. Dostupné z: <https://www.biostatisticka.cz/o-cem-se-nemluvi-to-neexistuje-kristellerova-exprese/>

Podatelka ke stížnosti ke KÚ doložila i zdravotní zprávu z ledna 2023 (rok po porodu), ze které je zjevné, že nešlo o nový zdravotní problém. To však není v závěru šetření zmíněno. Podatelka také nebyla vyzvána, aby případně, pokud byly pochybnosti, doložila dřívější lékařské zprávy pro prokázání souvislosti s porodem.

4. Vyhodnocení osobní schůzky mezi nemocnicí a podatelkou jako "nad rámec povinnosti nemocnice stanovené zákonem č. 372/2011 Sb."

KÚ se ve svých závěrech vyjádřil také k osobní schůzce mezi podatelkou a nemocnicí a jejich následnou písemnou komunikací. Osobní schůzka byla navržena ze strany poskytovatele zdravotní péče v prvotním vyjádření, což je v souladu s § 93 odst. 3 písm. a) zákona č. 372/2011 Sb. Není proto zřejmé, proč se KÚ domnívá, že další jednání mezi podatelkou a nemocnicí mu nepřísluší hodnotit. Je také důležité podotknout, že dopis zaslaný nemocnicí ze dne 15. 3. 2022 nelze vyhodnotit jako vyřízení stížnosti a nelze tak vyhodnotit ani nic z následné komunikace. Poskytovatel zdravotní péče tedy neposkytl vyjádření k původní stížnosti.

Stejně tak by měl být KÚ příslušný ke zhodnocení následné komunikace, neboť se jednalo především o nedostatky protokolu z ústního projednání, kdy šlo stále o jedno a totéž řízení o původní stížnosti. Nesrovnalosti mezi protokolem a skutečností může podatelka prokázat nahrávkou z osobního jednání.

5. Nedostatečné odůvodnění prodloužení lhůt ze strany KÚ

KÚ využil plně lhůty 90 dnů dané zákonem, včetně prodloužení o dalších 60 dnů podle § 94 odst. 1 písm. a) bod 2. Odůvodnění v zaslaném Sdělení je velmi strohé: *"Důvodem prodloužení lhůty je žádost krajského úřadu, aby ustavený odborník doplnil svá zjištění, v již vypracovaném odborném posudku, v souladu se shora uvedeným zákonem."* a podatelka ho považuje za nedostatečné (není například sděleno, jaká zjištění v původním posudku chybí).

Nicméně, KÚ určil nezávislého odborníka až na konci května 2023 (respektive v tuto dobu o tom informoval stěžovatelku) a od této chvíle počítal lhůtu 90 dnů a následně dalších 60. Stížnost však byla podána 13. 2. 2023. Zákon o zdravotních službách v § 94 odst. 1 písm. a) jasně stanovuje, že *"příslušný správní orgán ustaví nezávislého odborníka nebo nezávislou odbornou komisi bez zbytečného odkladu"*.

6. Nedostatečnost a nevhodnost nápravných opatření

V závěru svého šetření KÚ navrhuje následující opatření:

"Krajský úřad s ohledem na shora uvedené zjištění sděluje, že v souladu s odborným doporučením bude po nemocnici v souladu s ust. § 96 zákona č. 372/2011 Sb. žádat přijetí nápravných opatření, aby v budoucnu nedocházelo k opakování zjištěných pochybení. Konkrétně krajský úřad bude požadovat po nemocnici zavedení takových opatření, aby byly porody rodiček, kterým byl

aplikován oxytocin, kontinuálně monitorovány a dále pak, aby provádění manuální lýzy u rodiček probíhalo v celkové či regionální anestezii. Nemocnice bude současně požádána o sdělení, jaká nápravná opatření přijala v návaznosti na vlastní zjištění, tj. neprofesionální komunikaci porodníka.”

Podatelka souhlasí s opatřením týkající se anestezie u manuální lýzy. Zároveň chce však ještě jednou zdůraznit, stejně jako v původní stížnosti, že také šití porodních poranění, které bylo rozsáhlé a trvalo dlouho dobu, proběhlo bez jakéhokoliv umrtvení či anestezie, ačkoliv o něj podatelka požádala. K tomuto se KÚ nijak nevyjádřil (ani odborný posudek ve výňatku, který je k dispozici v textu KÚ).

Naopak podatelka nesouhlasí s návrhem opatření kontinuálního monitoringu u rodiček, kterým byl aplikován oxytocin. V první řadě takové opatření odporuje současným vědeckým poznatkům, podle kterých má být poskytována zdravotní péče (kontinuální monitoring není doporučovaný). V druhé řadě pak ale opatření vůbec neřeší problém informovaného souhlasu. Naopak přináší další problém, protože kontinuální monitoring může rodička také odmítnout a neposkytnout k němu informovaný souhlas.

Vhodným nápravným opatřením proto je dostatečné proškolení personálu v oblasti informovaného souhlasu a jeho využití v praxi v souladu s právem. Bohužel ze závěru šetření je zjevné, že s výkladem má problém i sám KÚ.

Jako další nápravné opatření navrhuje podatelka supervize pro zdravotnický personál (analogicky se lze inspirovat u supervizí, které mají povinně pracovníci v sociálních službách).

Dalším nápravným opatřením, které podatelka navrhuje, je poučení poskytovatele zdravotní péče o správném průběhu řízení o stížnosti a co má splňovat písemné vyřízení stížnosti.

Nakonec podatelka považuje za vhodné, aby ji KÚ informoval o tom, jaká nápravná opatření přijala nemocnice v návaznosti na zjištění neprofesionální komunikace porodníka (k dnešnímu dni se tak nestalo).

V závěru vyjádření KÚ uvádí, že podatelka se synem odcházeli z porodnice zdraví. Ani s tímto podatelka nemůže souhlasit. Podatelka odcházela s rozsáhlým poraněním, neobdržela domů například žádná analgetika. Její syn měl zlomenou klíční kost, která vyžadovala několik měsíců rehabilitace pod dohledem fyzioterapeuta. V návaznosti na zlomenou klíční kost měl také opožděný motorický vývoj.

zastoupen/a Ligou lidských práv

Přílohy:

Příloha č. 1 - Plná moc

Příloha č. 2 - Původní stížnost

Příloha č. 3 - Vyjádření nemocnice

Příloha č. 4 - Zdravotnická dokumentace

Příloha č. 5 - E-mailová komunikace

Příloha č. 6 - Protokol ze schůzky v nemocnici dne 14. 11. 2022

Příloha č. 7 - Stížnost ke KÚ

Příloha č. 8 - Závěr šetření KÚ

Příloha č. 9 - Sdělení o určení odborníka

Příloha č. 10 - Sdělení o prodloužení lhůty

Příloha č. 11 – Lékařské zprávy z roku 2022